MARCEL PROUST

LEMOINE DAVASI

PASTİŞLER

HENRI DE RÉGNIER

Çeviren: Kemal Ergezen

Pastiches et Mélanges

-Pastişler ve Seçme Yazılar-

Marcel PROUST

Gallimard, 1919

Ön kapak deseni: Angelika Hoerle

Arka kapak deseni: Samuel Jesserun Mesquita

Not:

Bu örnek, çevirmenin kemalergezen.blogspot.com.tr adresli bloğunda yayınladığı aynı başlıklı tercümenin pdf ve epub versiyonudur.

LEMOINE DAVASI[1]

---

[1] Aradan geçen on yılda Lemoine'ın, gerçeğe aykırı bir biçimde, elmas üretmeyi keşfettiğini ve Beers'in başkanı sir Julius Werner'den bir milyondan fazlasını kopartarak, onun şikayeti üzerine 6 Temmuz 1909'da altı yıla mahkum edildiğini belki de unutmuşsunuzdur. Ceza mahkemesinin bu önemsiz fakat vaktiyle kamuoyunu cezbetmiş davası bir akşam tarafımca, tamamen tesadüfen, belli sayıda yazarın tarzını taklit etmeyi deneyeceğim parçaların yegâne teması olarak seçildi. Küçük de olsa pastişler hakkında açıklama yaparak bunların etkisini azaltma rizki ile karşı karşıya kalıyoruz, haklı gururları incitmekten kaçınmak adına pastişi yapılmış yazarın sadece kendi aklınca değil, zamanının dili ile de konuşuyor saydığımızı hatırlatmak isterim. Örneğin Saint Simone'daki iyi yürekli adam, iyi yürekli kadın kelimeleri aynı samimi ve koruyucu anlamı bugün hiç de taşımıyor. *Hatıralar*ında Saint-Simon, sonsuz bir saygı beslediği, Chaulnes dükü için rahatça iyi yürekli adam Chaulnes der ve pek çok kişi için aynı tâbiri kullanır. (M.P)

HENRI DE REGNIER'DEN

Elmastan pek haz etmem. Ne güzelliği var anlamıyorum. İnsanların yüzlerine birazcık güzellik katıyorsa bu elmasın etkisinden çok yüzlerdeki yansıdandır. Onda ne zümrütün deniz saydamlığı, ne de safirin sınırsız gök mavisi vardır. Sarıyakutun isli parıltısını ama özellikle panzehir taşının alacakaranlık büyüsünü ona tercih ederim. Çünkü bunlar amblematik ve çift yüzlüdür. Ay ışığı yüzeylerinden bir parçayı alacalandırsa, diğer yüzeye günbatımının gülpembe ve yeşil alevleri dokunuyormuş gibi olur. Bizi buyur ettikleri sihirli rüyadan etkilenmediğimizden olacak ki sundukları onca renk bizi fazla eğlendirmiyor. Kendinden ötede kaderinin biçiminden başka bir şeyle karşılaşmayan birineyse alternatif ve sükûtî yüzlerini gösterirler.

Hermas'ın beni götürdüğü şehirde bunlardan çokça vardı. Kaldığımız ev eşyalarının konforlu oluşundan çok manzarasının güzelliği bakımından kıymetliydi.

Evin arazisi uzaklara kadar ıslah edilmediğinden ufuk perspektiflerinin düzeni çok daha iyiydi. Orada düşlere dalmak uykuda kolay olmayacak kadar tatlıydı. Bu ev konforlu olmaktan çok pitoreskti. Gün boyu sıcaktan bunalan tavus kuşları, uyku için elverişli olmayacak kadar rüyalara yaraşır, o değişmez ve alaylı ötüşlerini tüm gece boyunca duyururlardı. Çan sesleri sabah vakti uyumanıza bir nebze olsun müsaade etmezdi, gündoğumundan önce uykunun tadını ancak çıkartabildiğinizden, ikinci bir uyku birincisinden mahrum kalmanızın yorgunluğunu en azından belli bir ölçüde telafi ederdi. Muhtelif nağmeler çalan çanlar, saati haber veren ayinlerin ihtişamı, ilerleyen saatlerden faydalanmayı kafaya koysanız da en yerinde şeyin uyumak olduğu bir vakitte kalkmış olmakla uyumak arasındaki tersliği telafi etmekte yetersiz kalırdı. O halde tek çare evin içinde gezinmek için çarşafların örtüsünü, yastığın kuş tüyünü terk etmekti. Doğruyu söylemek gerekirse bu girişim cazibeli olduğu kadar tehlikeyi de içinde barındıyor, eğlenceli olmakla birlikte tekinsiz olmayı bırakmıyordu. Maceranın peşinden gitmektense, bu gezintinin zevkinden vazgeçmeyi daha çok seviyordunuz. Mösyö Seryeuse'ün adalardan getirdiği parkeler rengârenkti, hiçbiri birbirine benzemiyordu, kaygan ve geometriklerdi. Mozaikleri par-

laktı ama şekil bakımından biri birini tutmuyordu. Kimi yerde siyah kimi yerde kızıl baklava biçimi desenleri gözler için hoş bir gösteri sergilese de şurada yükselen burada küt diye kesileveren ağaç işçiliği adımlar için güvenli bir gezintiyi garanti etmiyordu.

Ancak o kadar tehlike avluda yapabileceğiniz gezintinin hoşluğunu elinizden almıyordu. Avluya öğlene doğru inilirdi. Ya güneş döşeme taşlarını ısıtır ya da çatılardan yağmur damlardı. Kimi zaman esinti rüzgâr gülünü gıcırdatırdı. Anıtsal, bakır pası gibi yeşil bir renk almış kapalı kapının önünde, yontma bir Hermes, düşürdüğü gölgeye *caduceus*unun[2] şeklini verirdi. Komşu ağaçların ölü yaprakları fır fır dönerek Hermes'in topuklarına kadar iner ve mermerden kanatların üzerine kendi altın kanatlarını kat kat kapatırlardı. Adaklık, iri karınlı güvercinler heykel ayaklığının yere doğru inen meyiline ya da süs kemerinin kovanlarına konmaya gelir ve sık sık, buradan renksiz, kabuğu pul pul dökülen, gri, küçük bir topak düşürürlerdi. Bu topak, çakıllı kumun ya da çimenin üzerine sıçrar, kesikli, pütürlü kütlesini yassılaştırır, mösyö Seryeuse'ün

---

[2] Caduceus: Yunan Mitolojisinde Hermes'in altın asası.

bahçem dediği yerin gezinti yolunda ve çimenlikte hiçbir zaman eksik olmayan ottan üzerine bulaştırırdı.

Lemoine sık sık burada dolaşmaya gelirdi.

Onu ilk kez orada gördüm. Uşak paltosu giyse doktor kepi giymiş halinden daha düzgün görünürdü. Rezil adam yine de doktor olduğunu hatta kendini adamaktan pek de sakınmadığı, başarıya ulaşmanın kolay olduğu pek çok bilimde de doktorluğu olduğunu iddia ediyordu.

Gösterişli arabası basamaklı sekinin önüne gelip bir daire çizdiğinde vakit öğlendi. Döşeme taşları arabaya koşulmuş atların toynaklarıyla çınladı, bir uşak ayakçağa doğru koştu. Caddedeki hanımlar istavroz çıkarttı. Karayel esiyordu. Mermer Hermes'in ayaklarının dibinde, caduceus gölgesi kaçmaya meyilli sinsi bir şekil almıştı. Yontu rüzgârla tarazlandığından gülüyora benziyordu. Çanlar çaldı. En büyük çanın bronz salvoları arasında, değişik perdelerden başka bir dizi çan sesi kristal koreografisini vakitsiz bir biçimde ileri sürdü. Bahçede bir salıncak gıcırdıyordu. Güneş saatinin üzerine kuru tohumlar konmuştu. Güneş parıldıyor arada bir kayboluyordu. Güneş ışığı ile akikleşen eşik

Hermesi, onun bu kayboluşlarında, güneş yokken kararabileceğinden çok daha fazla kararıyordu. Kalıtsal ve iltibaslı, bu mermerden yüz yaşıyordu. Günah ödeyen dudakları boyunca sanki caduceus şeklinde bir gülümseme uzamaktaydı. Sorgun ağacından, süngertaşından, kandiye otundan, kaplamalık ağaç işinden bir koku çalışma odasının kapalı panjurlarından, holün aralık kapısından dışarı sızıyordu. Bu koku saatin sıkıcılığını daha da arttırmaktaydı. Mösyö Séryesue ve Lemoine basamaklı sekide sohbet etmeye devam ettiler. Kaçamak bir gülüşü andıran ikircikli, sivri bir ses duyuluyordu. Bu, centilmenin alşimik camdan karnisine çarpan kılıcıydı. Birinin tüylü şapkası, diğerinin kafaya iyice oturan ipek başlığına göre rüzgârdan daha iyi koruyordu. Lemoine nezle olmuştu. Silmeyi unuttuğu burnundan biraz sümük yüksek yakalığına ve *habit*ine düşmüştü. İçirikli ve gevşek ana kütlesi yakanın alt çizgisine kadar kaymış ama habitin yünlü kumaşına iyice yapışmıştı ve boşlukta asılı biçimde damlayan akışkan ve gümüşi saçağını tutuyordu. Güneş ışıkları bunların içinden süzülürek yapışkan sümüksü madde ile yoğunluğu azalan sıvı maddeyi birbirine karıştırıyordu. Sulu, ihtilaçlı, saydam ve katılaşmakta olan tek bir kütleden başka bir şey ayırt edilemiyordu artık. Ve Lemoine'in habitini süsleyen bir günlük

pırıltıda; halen sıcak, demem o ki fırından yeni çıkmış, geçici bir elmasın itibarını ebedileştiriyora benziyordu; bir anlığına olmasının yanı sıra bu değişken, katı ve canlı peltesi, yalancı ve büyüleyici güzelliği ile aynı anda alayı ve amblemi temsil ediyor gibiydi.

